

Beställarkontor Vård
Beställaravdelning Norr
Elisabeth Höglund
Anna Jansson
Håkan Wramner

2003-09-10

Familjecentraler

Barnen är basen för allt långsiktigt folkhälsoarbete. Barn är beroende av vuxna. En stark och god kontakt mellan barnet och föräldrarna är en förutsättning för att barnet skall må bra- också senare i livet. Ett förebyggande arbete för barn måste därför också vända sig till föräldrarna. Föräldrarna behöver tillfälle att stärka självkänslan, att knyta och upprätthålla sociala kontakter. De behöver stöd vid viktiga händelser och lättillgängligt stöd i krissituationer.

Samhällsförändringarna har skapat nya villkor för många föräldrar och barn. Stress, ökade krav och svaga sociala nätverk har inneburit att den psykiska ohälsan blivit mer framträdande.

Det finns ett behov av att finna nya lösningar och att applicera en mer helhetspräglad syn på familjer och barn. Ur detta behov har familjecentraler växt fram. Här hålls samhällets hälsofrämjande stöd till barnfamiljer samman på ett positivt sätt.

Folkhälsoinstitutet har beskrivit en familjecentral enligt följande:

"En familjecentral är en mötesplats för barnfamiljer i ett bostadsområde. På ett och samma ställe erbjuds allehanda tjänster av betydelse för barns och föräldrars hälsa och välbefinnande. Verksamheten utformas utifrån besökarnas behov. Basen är den allmänna mödra- och barnhälsovården, öppen förskola samt individ- och familjeomsorgen (socialtjänst)."

Målet för verksamheten är utifrån hela familjens livssituation främja en god hälsa hos barn och föräldrar genom att:

- Finnas tillgänglig som nära mötesplats
- Stärka det sociala nätverket runt barn och föräldrar
- Skapa arbetsformer där föräldrar och barn är delaktiga
- Erbjuder lättillgängligt stöd
- Vara ett kunskaps- och informationscentrum
- Utveckla god service

Den första familjecentralen i Sverige var familjecentret i Hagalund, i Solna utanför Stockholm. Den skapades utifrån behovet av nytänkande i det sociala arbetet med individ- och familjeomsorgen som utgångspunkt, med

den öppna förskolan som hjärtat i verksamheten och med koppling till barnhälsovården och mödrahälsovården. Familjecentret i Hagalund öppnade den 13 januari 1993, och har sedan dess varit en stark inspirationskälla för utvecklingen av samarbete kring barnfamiljer i familjecentraler.

Familjecentral är inget enhetligt begrepp som är lika uppbyggt över hela landet. På vissa håll har de olika verksamheterna flyttat samman i gemensamma lokaler, på andra håll arbetar man i skilda lokaler och samverkan sker genom att regelbundet delta i varandras verksamheter.

I Sverige ökar för närvarande antalet familjecentraler. Samlokaliseringen och samordningen underlättar samarbetet mellan enheterna och kvaliteten i arbetet och insatserna kan därmed höjas. Förhoppningen är att familjecentralerna ska kunna förebygga psykiska och sociala problem genom kontakten mellan föräldrarna sinsemellan och med olika kategorier professionella samt genom möjligheten att därmed erbjuda tidiga insatser utifrån bred kompetens.

Familjecentraler i BAN

Inom Beställaravdelning Norr finns för närvarande 10 familjecentraler eller familjecentralslignande verksamheter. I bilaga framgår vilka som finns och lite om syftet samt kostnader. Familjecentralerna har kommit till utifrån skilda syften och förutsättningar. Några har också startats som projekt, andra mer som en följd av en samlokalisering.

Nedan följer ett förslag på kriterier som kan gälla för BAN när det gäller definition på en familjecentral.

Kriterier för en familjecentral

För att benämnas en Familjecentral måste följande kriterier uppfyllas:

- En systematisk samverkan ska finnas mellan flera olika parter. Öppen förskola, Socialtjänst (med eller utan myndighetsutövning), Barnavårdscentral och Mödravårdscentral måste ingå. Därutöver kan det finnas andra parter.

- De olika parterna behöver inte ha hela sin ordinarie verksamhet/åtagande i lokalerna (kan vara en filialmottagning eller att viss tid förläggs till Familjecentralen). Förutsättningar ska finnas för att verksamheten/åtagande till största del ska kunna bedrivas i lokalerna (undantag kan vara läkarundersökningar, vaccinationer etc).
- Samverkansavtal ska finnas mellan landstinget och kommunen. I avtalet ska framgå Familjecentralen syfte, inriktning, ev målgrupper samt kostnader som belastar respektive huvudman. Exempel på gemensamma kostnader kan vara hyra för lokal, gemensam handledning, kurser och fortbildning. Om Familjecentralen drivs som ett projekt ska dessutom en projektplan finnas.
- För de landstingsfinansierande verksamheterna ska det finnas avtal som reglerar det åtagande som är specifikt för Familjecentralen och som inte är ordinarie verksamhet och eventuella kostnader för detta.
- För att landstinget ska finansiera en Familjecentral med extra medel ska det finnas en social problematik i området och att detta är politiskt beslutat.
- En Familjecentral ska ha vissa aktiviteter från minst två av parterna inriktade mot vissa specifika grupper eller problematik. En Familjecentral måste ha gemensamma aktiviteter mellan de olika parterna och inte enbart vara samlokaliserade.
- Familjecentralen skall ha en ledningsgrupp med företrädare från samtliga ingående verksamheter för att leda och utveckla samarbetet. Om det finns en anställd samordnare för verksamheten kan denna under en övergångsperiod ingå i ledningsgruppen.
- Familjecentralen skall ha fastställda riktlinjer för hur samverkan skall ske mellan ingående parter.

Förslag till ersättning för medverkan i familjecentralsverksamhet

Vid uppstart ersätter BAN vårdgivarna för fördyrad utrustning, t.ex. låsbart kylskåp för vacciner, gynstol och dator och IT kostnader om dessa bedöms nödvändiga. Från den senaste startade familjecentralen bedöms BANs

kostnader för MVC uppgå till ca 190 000 SEK och för BVC till ca 100 000 SEK.

För filialverksamhet ersätter BAN hela lokalkostnaden. För vårdgivare som bedriver ordinarie verksamhet ersätter BAN **75%** av de fördrade lokalkostnader som medverkan i familjecentralen innebär.

För ersättning för familjecentralverksamhet åligger det vårdgivaren att presentera för BAN vilka omkostnader som medverkan innebär som inte ingår i vårdgivarens ordinarie åtagande. BAN och vårdgivaren kommer sedan gemensamt överens om ersättningens omfattning. BAN ersätter vårdgivarna för samverkan som omfattar t.ex. riktad gruppverksamhet, gemensamt planeringsarbete och erfarenhetsutbyte. Vårdgivarnas samverkan i familjecentralen beräknas omfatta vardera ca **2,5-10 h/vecka** samt **2** planeringsdagar per år. Ersättning utgår enligt f.d. NÖSO's förvaltningsarvode. Tilläggsåtagande skrivs mellan parterna.

Nuvarande och planerade Familjecentraler i BAN

Namn	Kommun	Avtal	Ordinarie/projekt	Parter	Syfte/inriktning
Familjecentrum	Norrköping	Samverkansavtal It o kommun. Avtal med BVC och MVC.	Projekt t o m 2003-12-31. Snarare ordinarie drift. Förlängt året ut.	Barn- och skolförvaltningen, Socialförvaltningen, Barnmorskemottagnin gen Norrtälje sjukhus AB, Specialistläkargruppe n Norrtälje sjukhus AB, Norrtälje Norra Vårdcentral och Nordöstra sjukvårdsområdet.	Målsättningen med verksamheten är att: - främja god hälsa hos barn och föräldrar - i tidigt skede och på ett effektivt sätt ge stöd åt familjen. Gemensam ambition att på sikt finna gemensamma lokaler.
Familjecentrum i Hägernäs	Täby	Samverkansavtal It o kommun. Avtal med BVC och MVC.	Projekt 2000-08-01 - 2003-07-31. Projektet är förlängt till och med 2003-12-31. Under hösten kommer styrgruppen för projektet att föreslå framtida inriktning. Förlängt 2004.	Öppen förskola, socialkontor, Täby församling, Barnmorskemottagnin gen Pärlemor och Barnhälsan Täby.	Målsättningen med projektet är att - Stärka föräldrar i föräldrarollen - Bilda sociala nätverk mellan de boende - Minska skade- görelsen i området

Namn	Kommun	Avtal	Ordinarie/projekt	Parter	Syfte/inriktning
	Vaxholm	Diskussioner pågår. Finns utvecklats saarbete.			
Familjecentret i Hagalund	Solna	Inget separat	Ordinarie, samlokaliserad verksamhet.	BVC, MVC och Öppna förskolan. Socialtjänst. Filial eller all verksamhet?	Startade som projekt 1993
Familjecentralen i Västra Skogen	Solna	Finns ej		Öppna förskolan, Socialtjänsten och BVC (filial) finns i gemensamma lokaler. MVC saknas.	
Familjecentralen i Hallonbergen	Sundbyberg	Inget separat. För MVC nämns att de kan komma att delta i FC.	Ordinarie	BVC och Öppna förskolan finns i gemensamma lokaler. Filial eller all verksamhet?	
Familjecentralen i Kalhäll	Järfälla	Omnämns i huvudavtal.	Ordinarie	Öppna förskolan, BVC och MVC i gemensamma lokaler. Filial eller all verksamhet?	

Namn	Kommun	Avtal	Ordinarie/projekt	Parter	Syfte/inriktning
Familjecentralen i Bro	Upplands Bro	I huvudavtal med MVC står att de ska bedriva familjecentralsverksamhet. BVC får tilläggsåtagande.	Ordinarie	Öppna förskolan och BVC i gemensamma lokaler. Filial eller all verksamhet?	
Familjecentralen i Upplands Väsby	Upplands Väsby	Samverkansavtal mellan kommun och landsting 2004-07-31. Därefter förlängning. Om nämns i huvudavtal med BVC.	Ordinarie? Har varit igång ca 1 år.	MVC, BVC och Öppna förskolan har sina ordinarie lokaler i samma hus. Socialtjänsten?	Målet är att utifrån hela familjens livssituation främja en god hälsa hos barn och föräldrar genom att bli tidigt kunna upptäcka och förebygga begynnande psykosociala problem hos barnfamiljer.
Familjecentrum i Valsta	Sigtuna	Finns inget. Om nämns i huvudavtal för BVC.		Öppna förskolan, MVC och BVC samt socialtjänsten.	Mötesplats för barn och föräldrar. Gruppverksamhet
Familjecentral i Sollentuna	Sollentuna	Samverkansavtal mellan kommun och landsting till 2005-09-30.	Startar i september.	Öppna förskolan, BVC, MVC samt socialtjänsten. Filialverksamhet med ordinarie åtagande plus familjecentral.	Det övergripande målet är att genom samverkan erbjuda barnfamiljer ett varierat utbud av tjänster som stärker ett gott samspel mellan barn och föräldrar och ökar förutsättningarna för hälsa och

(rev 031008)

						välbefinnande. Ett ex på delmål är integration mellan olika etniska och sociala grupper.
Familjecentral Jakobsberg (Vibblaby)???					Jobbar enligt familjecentralsprinciper	